

Tisdagen den 4 oktober

Kl. 14.00

Riksdagen i litteraturen

Efter gudstjänst i Storkyrkan, där predikan hölls av biskop Henrik Svenungsson, öppnades riksmötet i kammarens plenisal enligt det program som i bilaga fogats till detta protokoll.

1 § Riksdagen i litteraturen

Anf. 1 Författarinnan KERSTIN EKMAN:

Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, herr talman, herr statsminister!

”Mina herrar och perukstockar och lagfabrikanter! – Jag kommer utifrån folket – folket som tror och väntar. Det har genom att betala skatter, som blir allt större och större, fått rätt att i denna lagfabrik få sina egna nationella lagar stiftade men era lagar är utslag av den stora makten *Penningens Vilja – en makt som även utan er underskrift skulle utsuga och förtrycka Folket*. – Ni sändes hit att göra nytta och då Ni ser att det ej går att göra det här i parlamentet, försöker Ni ändå inbilla folket att det går. Det är svek, mina herrar – det är humbug – gement skoj.”

Det är en ung man som står i talarstolen. Året är 1920. Sverige har fått sin första arbetarregering. Förväntningarna är stora och drömmarna heta. Nu ska det bli annorlunda i Sveriges riksdag. Nu ska det talas rent språk!

Talet blev aldrig hållet. Det skrevs av en 20-årig anarkist i tidskriften *Brand*. Det är önskeuppfyllande som en dagdröm och har den nattliga drömmens stämning av ohjälplig pinsamhet. Talaren som äntligen får säga som det är blir utkastad. Ironin avslöjar kanske vem som är den hete, anarkistiske ynglingen. Det är Eyvind Johnson.

Det var inte den första renhjärtade ynglingen som stod i Sveriges riksdag, beredd att kasta alla hänsyn och säga precis som det är. Säkert kommer många av er ihåg den unge man som lär sig alla talarknepen och som finner att alla talare som kommer före honom själv i kön redan har använt både dem och hela den svenska historien med sabelskrammel, uppgrävningar och trumvirvar: ”De aldra mest patriotiska framröto sin passionerade kärlek till fosterlandet som älgar i brunsttiden. Huru kunde alla dessa hjärnor just komma på samma idé som han? Kanske det inte var några idéer? Mycket möjligt. Var det ord då? Ja, det var det! Det var ord!”

Den unge adelsmannen i Strindbergs ”Det nya riket” kastar sitt manuskript för att tala rent språk. Han skriver ett nytt tal, ”enkelt anspråkslöst, rakt på sak”. Det mottas med tystnad.

När man läser Strindbergs rasande satir skulle man kunna tro att det aldrig blev någon representationsreform efter debatten 1865. Men det blev det ju, och det fanns faktiskt fler renhjärtade debattörer på Riddarhuset än Strindberg antyder. Tolv år efter reformens genomförande skrev den man som mer än någon annan hade ansvaret för att den verkligen kom till stånd, justitiestatsministern Louis de Geer, ett drama som hette "Greve Lillie". Där träffar vi på nytt talaren med det rena uppsåtet, som liksom Strindbergs unge greve förkastar praktretoriken för att enkelt och sakligt tala för det nya representationsförslaget.

Louis de Geer skildrar samhället ungefär på samma sätt som Strindberg gör det i "Röda rummet", som kom samma år. Korruption, dubbelmoral och penningmakt är lika verksamma i båda verken. Det var det intensiva språkspelet som var Strindbergs eget. De nya idéerna och den obarmhärtiga analysen av jubelfesternas unkna tidevarv arbetades faktiskt fram på många håll. När Arvid Falk i "Röda rummet" med "en viss högtidlig känsla" träder in i Andra kammaren och överläggningarna äntligen kommer i gång börjar man med att behandla en tjänstledighetsansökan från en bonde som måste hem och sätta potatis och fortsätter med en motion om gärdesgårdarnas avskaffande – det är alltså den gamla pålitliga bondkomiken som Strindberg använder sig av, subtilare är till att börja med inte satiren. Här finns redan utkastet till den rättrådige sanningssägaren i "Det nya riket". Han heter Sven Svensson, och när han talar går kammaren och äter frukost.

Låt oss nu i nästa århundrade, i vårt århundrade, gå "innanför den stora porten med sjuka sköldlejon, som dragit svansen mellan benen". Det är märkligt hur vi känner igen oss. En talare är på väg upp i kammaren. Han är från författarens hemtrakt och kallas Gnöhålet. Gnöhålet är en lika löjlig figur som Strindbergs riksdagsbonde. Han går med "lantligt knäande steg" och har gjort politisk karriär på frågan om importförbud när det gäller silkesstrumpor. Om Strindberg vände sig mot schablonerna kan man säga att Ivar Lo Johansson använde sig av dem för att uppnå den effekt han vill ha. Riksdagen är ett kafferep. Där avhandlas bara fruntimmersaker. Man talar om silkesstrumpor och om priset på blöjväv.

Den unge mannen står här på läktaren ovanför flintskallarna. Vi känner igen det: den unge uppriktige i ordvrängarnas palats på Helgeandsholmen, den unge arge mannen och perukstockarna. Det finns många varianter på motivet genom tiderna.

Hur långt tillbaka kan man finna den arge unge mannen på riksdagsläktaren och den unge renhjärtade debattören som i plenum står upp och säger som det är? Och har han någonsin funnits i verkligheten?

Jag tror vi har honom redan på riksdagen i Norrköping år 1800 – livs levande. Han är adelsman. Hans hjärta brinner för frihet, jämlikhet och broderskap. Om nätterna sover han med jakobinermössan på huvudet. Snart kommer han att avsäga sig sitt adelskap och stava sitt namn Järta, med j och ä. Han är en av de många politiska visdiktarna kring riksdagen. På den tiden sjöng man sin radikala kritik, och Järta har tillskrivits den beryktade visan med morgonböner för de fyra stånden, där adelsmannen börjar med att sjunga:

”Herre, låt mig städse dyrka
Frihet utan skyldighet
Och gif mina lungor styrka,
När jag skriker rättighet.

Prot. 1988/89:2
4 oktober 1988

Riksdagen i litteraturen

Där avger också borgaren en liten suck i samma innerliga psalmtön, och den sucken har inte åldrats en dag på 188 år:

”Herre, låt ej kursen falla. . .”

Överretad och trött skrev Tegnér från 1840 års riksdag att han led av sömnsjuka under de långa anförandena, men många fäste stora förhoppningar vid just denna riksdag. Ett representationsförslag var framlagt. Ända in i det lövskuggade Jaktsslottet når nyheterna om denna riksdag, och Almqvist låter Herr Hugo kommentera det i ”Törnrosens bok”. Där sägs ”att denna riksdag har lärt svenska folket vilken *makt* det har – – – likt en slutna falanx (bevärnad med grundlagarna)”, och man skall använda denna makt för att få en demokratisk representation.

Målet uppnåddes etappvis. De litterära texterna speglar någon gång förhoppningarna, men oftare besvikelsen efter en stor förändring i riksdagen.

Eyvind Johnson, den unge anarkisten från 1920, skriver på 40-talet sitt stora politiska antifascistiska verk, böckerna om den andlige motståndsmannen Krilon. Här finns riksdagsledamoten som med flödande svada yttrar sig i alla ämnen. Han blarrar. Johnson kallar honom Blarén. Han är Blarren i leken som duger i alla sorts utspel i den svenska neutralitetspolitiken. Han är också en farlig man som med sekretessbestämmelser skyddar utskottsarbetet från insyn.

Den unge Järta, och den unge Johnson 120 år senare, angrep riksdagen fränt, och det fanns förväntan och förhoppning om reformer bakom deras vrede och ironi. Besvikelse, politisk desillusion har varit vanligare när man som Strindberg och Ivar Lo sett de stora reformerna och förändringarna i en tillbakablick.

Drygt tio år efter det att den utestängda hälften av svenska folket fått rösträtt och riksdagsrepresentation kommer en svensk roman som faktiskt har riksdagen i centrum. Det är Elin Wägners politiska freds- och kvinnoroman ”Dialogen fortsätter”. Här står nu ännu en talare med författarens uppdrag att säga som det är. Och på riksdagsläktaren sitter en gammal bekant, referenten, brinnande i ungdomlig radikalism. Men den här gången är de båda kvinnor, och den som talar är en medelålders fru, som är rädd att komma av sig. Och det är mycket kvinnliga problem som tas upp. Men Elin Wagner vill inte som Ivar Lo förlöjliga riksdagen och ge den karaktär av kafferep. För på vilket kafferep vågar man tala om lagstiftningen i fosterfördrivningsfrågan, om prostitutionen och kravet på att den manliga parten inte skall gå fri? ”Fy, trodde jag inte det skulle bli osmakligt, då man släppte in kvinnorna”, säger en av bokens manliga sammanträdeshästar. Här debatteras jordfrågan – det som vi i dag har valt att kalla miljöfrågan – moderskapsstöd och förlossningsvård. Man ville inte ha de stora centrala BB-avdelningarna då heller. Men hur gick det? Och hur många av bokens

stora stridsfrågor har fått sin lösning eller ens en adekvat behandling i riksdagen sedan dess? Fredsarbete? Den kvinnoförnedring som prostitutionen utgör?

Det finns ursinne, smärta och hån i Elin Wägners roman, men där finns ingen besvikelse. På det sättet är den unik som tillbakablick över riksdagen efter en genomgripande reform. Den har i stället en stor tilltro till det parlamentariska arbetets möjligheter, en förhoppning om denna församling, ett krav på den.

Sorgligt att säga har jag inte kunnat återfinna det kravet längre fram i tiden. 60-talets politiska nyväckning i litteraturen satte inte riksdagen i centrum. Men ett par utpräglad politiskt skolade författare, Birger Norman och Bosse Gustafsson, låter riksdagsmannen i sin personlighet bära den splittring och destruktivitet som också underminerar hans samhälle. Nu har vi kommit långt ifrån den enkla riksdagskomiken och den uppsluppna satiren. Normans riksdagsman betalar pressen av yttre och inre krav med en invalidiserande huvudvärk och total ensamhetskänsla som han försöker bota med sprit. I Bosse Gustafssons "Nyckeln" har samma motiv vridits upp till full tragedi. Efter den idealistiske, konsumtrogne riksdagsmannens död avslöjas hans hemliga, panikslagna och urspårade liv.

En skakande notis ger en tidig 70-talsroman av P. C. Jersild, "Djurdoktorn". Där har opinionsundersökningarna drivits till sin fulländning. Val till riksdagen sker genom att ett slumpat urval ur befolkningen röstar. Den enskilde väljaren är på det sättet osynliggjord och ersatt med sin statistiska spökbild. På sätt och vis är det stora hålet, själva bristen och frånvaron av levande förbindelse mellan folk och riksdag, i denna framtidsroman ett slags förtroendeförklaring till parlamentarismen och till vårt nuvarande demokratiska system med alla dess brister.

Men den unge mannen – eller den nyinvalda kvinnan – som i en drömlig scen reser sig i riksdagsbänken för att säga som det är, är i dag en omöjlig figur i litteraturen. Dagens retorik – och i hög grad riksdagsretoriken – säger att det är just så det ska låta: anspråkslöst, folkligt – rakt på sak. Därför talar redan de skickliga talarna så. Och den unge upproriske som övat sig så länge i konsten att säga som det är förstummas och frågar sig: Hur kan alla dessa hjärnor komma på samma idé som jag? Kanske är det inte någon idé? Mycket möjligt. Är det ord då? Ja, det är ord!

2 § Öppnande av riksmötet

Anf. 2 TALMANNEN:

Eders Majestät! Jag hemställer att Eders Majestät måtte förklara 1988/89 års riksmöte öppnat.

Anf. 3 HANS MAJESTÄT KONUNGEN:

Herr talman, ärade ledamöter! När Ni, valda ombud för Sveriges folk, i dag samlas till riksmöte, inleds ett nytt arbetsår för Sveriges riksdag.

Höstens val till riksdagen har medfört att flera nya ledamöter nu börjar sitt viktiga arbete här i riksdagen. Det är för Eder, liksom för övriga ledamöter,

en ansvarsfull uppgift som ligger framför Eder. Många väsentliga frågor kommer att bli föremål för diskussion och beslut.

Vi hälsar också en ny talman och önskar honom all framgång i hans viktiga värv.

Jag nämnde i mitt anförande för ett år sedan att det fanns många tecken som tydde på bättre relationer mellan de två supermakterna. Det är glädjande att arbetet för internationell avspänning har varit framgångsrikt och att konkreta resultat har uppnåtts. Min förhoppning är att denna utveckling skall fortsätta och även ha betydelse för våra internationella relationer.

Även om det internationella samarbetet har utvecklats positivt och medfört fortsatt avspänning, har inriktningen av den svenska säkerhetspolitiken stor betydelse både för oss själva och för norra Europa. Mot den bakgrunden kommer det att bl. a. vara av stor betydelse hur det svenska totalförsvaret utvecklas inom ramen för 1987 års försvarsbeslut.

Under den gångna våren och sommaren har vi mötts av alarmerande rapporter om allvarliga miljöstörningar. Jag tänker främst på algbloomningen under försommaren och säldöden, som kan äventyra sälstammen framför allt på västkusten. Vi påminns ständigt om hur känslig vår natur är. Balansen mellan teknisk utveckling och ekonomisk expansion samt omsorg om miljö och landskap är problem som fordrar stor uppmärksamhet.

Jag har med dessa exempel på viktiga områden, som kommer att påverka Edert arbete, önskat framhålla hur betydelsefullt detta är för landets framtid. Det är dessutom väsentligt att Ni, liksom tidigare, i Edert arbete medverkar till att förtroendet för landets ledning och myndigheter upprätthålles.

De beslut som Ni fattar under detta riksmöte kommer att beröra oss alla. Vi kommer med uppmärksamhet och intresse att följa Edert arbete för vårt lands utveckling.

Jag önskar Eder alla välgång och lycka i detta viktiga värv och förklarar härmed 1988/89 års riksmöte öppnat.

3 § Regeringsförklaring

Anf. 4 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, herr talman, ledamöter av Sveriges riksdag!

Sveriges neutralitetspolitik är av avgörande betydelse för vårt lands fred och oberoende. Den bidrar också till stabilitet och avspänning i vår del av världen. Kring denna politik finns en bred folklig uppslutning. Den kommer att fullföljas med kraft och konsekvens.

Neutralitetspolitiken stöds av ett starkt försvar till värn för vårt oberoende. Kränkningar av svenskt territorium kommer aldrig att accepteras. Armén kommer att reformeras och effektiviseras. Det är regeringens föresats att söka breda lösningar i frågor som är av betydelse för vår nationella säkerhet.

Regeringen har välkomnat överenskommelsen mellan Förenta staterna och Sovjetunionen om att avskaffa de landbaserade medeldistanskärnvapnen. Nu måste ansträngningarna inriktas på att bl. a. minska de strategiska

rustningarna och få till stånd ett fullständigt provstoppsavtal. För detta verkar Sverige bl. a. inom ramen för sexnationsinitiativet.

Regeringen kommer att fortsätta att arbeta aktivt för en kärnvapenfri zon i Norden och för en korridor fri från slagfältskärnvapen i Centraleuropa.

Genom att stödja u-ländernas ekonomiska och sociala utveckling vill regeringen bidra till att vända tillbakagången i de fattiga länderna och lindra skuldskrisen. Biståndet skall vidare främja en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön.

Regeringen kommer att verka för att en global FN-konferens om miljö och utveckling inkallas 1992.

I Centralamerika har de fem presidenterna undertecknat en fredsplan, som Sverige gett sitt helhjärtade stöd. Förhandlingar pågår om fred mellan Iran och Irak. De sovjetiska trupperna är i färd med att lämna Afghanistan.

I flertalet av de regionala konflikterna har Förenta nationerna kunnat göra viktiga insatser. Sverige medverkar bl. a. i FN:s observatörsgrupper i Afghanistan och i Iran/Irak.

Det är med glädje vi mottagit beskedet att Nobels fredspris i år går till FN:s fredsbevarande styrkor. Sverige har deltagit i så gott som samtliga FN-insatser av detta slag. Det är också hedrande för Sverige att generalsekreteraren, i samråd med parterna, utsett vår FN-ambassadör till sin personlige representant vid fredsförhandlingarna mellan Iran och Irak.

Det förnedrande apartheidssystemet i Sydafrika måste avskaffas. Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, om bindande sanktioner mot Sydafrika, skulle vara den mest effektiva åtgärden i detta syfte.

Konflikten i Mellanöstern tillhör de mest svårlösta i vår tid. Regeringen stöder aktivt strävandena att sammankalla en internationell fredskonferens i FN:s regi.

Vårt land är beroende av ett fritt handelsutbyte nationerna emellan. Vi är pådrivande i de förhandlingar som nu pågår för att stärka frihandeln.

Regeringen kommer, inom ramen för och i samverkan med övriga EFTA-länder, att fördjupa samarbetet med EG på alla samhällsområden, så långt detta är förenligt med neutralitetspolitiken. Också det nordiska samarbetet utvecklas. Härvid skall kraven på full sysselsättning, välfärd, god miljö och fackligt medbestämmande sättas i centrum. Möjligheterna till studier, arbete och kulturellt utbyte över nationsgränserna skall utvidgas.

Regeringen avser att på flera sätt befästa och stärka rättssamhället.

Domstolarnas och åklagarväsendets möjligheter att utföra sina viktiga uppgifter förbättras.

Regeringen kommer att lägga fram förslag om åtgärder för att utveckla och effektivisera polisens verksamhet.

Förslag om sänkt gräns för rattonykterhet kommer att föreläggas riksdagen.

Lokalt brottsförebyggande arbete skall uppmuntras. Kampen mot våldet och den ekonomiska brottsligheten prioriteras.

Kriminalvården måste bedrivas så, att rymningar förhindras. Samtidigt måste fängelsetiden och frivården underlätta en återanpassning efter frigivningen.

Målet för den ekonomiska politiken är full sysselsättning och ökat välbefinnande för hela folket.

Den alltför höga inflationstakten måste bringas ned. Därför måste budgetpolitiken vara fortsatt stram och de starka statsfinanserna bevaras. Kostnadskrävande reformer genomförs endast i den takt som utrymme skapas genom ekonomisk tillväxt, omprövningar av utgiftsprogram och rationaliseringar i den offentliga sektorn.

Brist på arbetskraft och det låga sparandet begränsar tillväxten och driver upp priser och kostnader. Särskilda åtgärder kommer därför att sättas in för att öka sparandet och bättre ta till vara människors vilja till arbete. Förslag kommer att läggas fram för att öka konkurrensen och hålla tillbaka kostnaderna på områden där prisutvecklingen driver på inflationen.

En sänkning av marginalskatten 1989 med tre procentenheter för i första hand heltidsarbetande kommer att föreslås.

Senare under valperioden kommer förslag att läggas fram om en omfattande reformering av skattesystemet. Syftet är att stimulera arbete och sparande. Den statliga inkomstskatten skall sänkas och kapitalbeskattningen skärpas. Skattesystemet skall göras enklare och skatteplanering motverkas. Företagsbeskattningen kommer att reformeras i riktning mot lägre skattesatser och bredare skattebaser. Även den indirekta beskattningen skall reformeras.

För att ytterligare öka sysselsättningen och möta bristen på arbetskraft kommer regeringen att utveckla den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Återkommande utbildning i arbetslivet och kompetensgivande vidareutbildning spelar härvid en viktig roll. Handikappades möjligheter att delta i arbetslivet måste ytterligare förbättras. Invandrarnas inträde på arbetsmarknaden bör underlättas.

Arbetslivet skall göras tryggare och rättvisare.

Regeringen kommer att inbjuda organisationerna på arbetsmarknaden och berörda myndigheter att delta i en arbetsmiljökommission för att göra särskilda insatser för de 400 000 mest utsatta arbetena. Kommissionen skall lägga fram förslag till åtgärder som ger hälsosammare arbetsmiljöer och som minskar de många arbetsskadorna.

Under valperioden lagstiftas om en sjätte semestervecka. Denna reform genomförs stegvis.

Det är angeläget att fortsätta arbetet med att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Kvinnor och män måste lättare kunna förena förvärvsarbete med föräldraansvar. Fortsatta åtgärder kommer att vidtas för att öka kvinnorepresentationen i olika beslutande organ.

Den breddning av regionalpolitiken som ägt rum under senare år, med inriktning mot kompetenshöjning, utbildning och förbättrad infrastruktur, kommer att fortsätta.

De små företagen svarar för mycket av dynamiken och förnyelsen i det svenska näringslivet. Strävan att skapa goda arbetsmöjligheter och utvecklingsmöjligheter för småföretagen kommer därför att fortsätta.

Den generösa och solidariska flyktingpolitiken ligger fast. FN:s arbete för världens flyktingar skall få fortsatt starkt stöd. Rasism och främlingsfientlighet skall motverkas.

Förslag kommer att föreläggas riksdagen om en ny utlänningslag. Väntetiderna i utlänningsärenden skall förkortas väsentligt.

Hänsynen till miljö och natur måste prägla utvecklingen på alla samhällsområden. Riksdagens beslut om trafikpolitiken har därvid stor betydelse.

En radikal miljöpolitik förutsätter en stark ekonomi. Arbetet drivs vidare för att nå överenskommelser över gränserna om minskade luft- och vattenföroreningar och om skydd för jordens klimat. Avvecklingsplanen för freon fullföljs.

Industrins produkter och processer skall bli renare genom hårda krav och snabb anpassning till ny teknik. Givna tillstånd omprövas. Kraven på miljöfarliga produkter, kemikalier och avfallshanteringen skärps. Nya kemiska ämnen förhandsgranskas.

Miljöavgifter införs redan år 1989 på klororganiska föreningar och svavel. Förslag om miljöavgift på andra ämnen, bl. a. på koldioxid, presenteras under mandatperioden.

All miljölagstiftning skall ses över och samordnas. Förslag till ny naturvårdslag liksom ytterligare skärpningar av miljöskyddslagen presenteras under mandatperioden.

Miljöskyddsorganisationen ges ökade resurser. Särskilda åtgärder sätts in i speciellt utsatta regioner, t. ex. västra Skåne och Sundsvall/Timrå-området.

Regeringen inbjuder inom kort företrädare för de tre storstadsregionerna till överläggningar om hur miljön i dessa områden skall förbättras.

Förslag kommer år 1990 att föreläggas riksdagen om vilka två reaktorer i kärnkraftverken Barsebäck och Ringhals som skall tas ur drift 1995 och 1996. Energisystemet förändras så att försurningen minskar och klimatpåverkan motverkas.

Regeringens jordbrukspolitik syftar till ett livskraftigt jordbruk utan skadlig påverkan på miljön. En forskjutning måste ske från dagens intensiva produktion till ett jordbruk som bättre motsvarar de krav som ställs när det gäller miljön och den regionala fördelningen. Alternativodling skall stimuleras. Det öppna landskapet värnas.

Den internationella utvecklingen kommer också att ställa krav på en omställning av jordbruksstödet till former som innebär minskad protektionism. Regeringen avser att utveckla livsmedelspolitiken så att prisutvecklingen dämpas och konsumenterna erbjuds livsmedel till rimliga priser. Livsmedelskontrollen skärps.

Den offentliga sektorn skall förnyas för att bättre tjäna människorna efter deras behov och önsknings. Servicen och valfriheten skall öka. Effektiviteten skall främjas, bl. a. genom att de anställdas initiativkraft får ett vidgat utrymme.

Föräldraförsäkringen byggs ut från 9 till 18 månader, med ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen. Utbyggnaden skall vara slutförd 1991. Den första etappen, som träder i kraft den 1 juli 1989, innebär ytterligare tre månaders ersättning.

Utbyggnaden av barnomsorgen fortsätter i enlighet med riksdagens beslut.

Genom den extra höjningen av basbeloppet fr. o. m. den 1 januari 1989 får pensionärerna full kompensation för devalveringen 1982.

Regeringen avser, bl. a. genom hälso- och sjukvårdsberedningens arbete,

att ägna stor uppmärksamhet åt att alla får rätt till en hälso- och sjukvård av hög kvalitet. Personalrekryteringen inom vården och omsorgen måste förbättras.

Situationen för svårt handikappade samt för handikappade barn och deras familjer kommer att uppmärksammas särskilt.

Äldreomsorgen byggs ut i syfte att skapa trygghet, självbestämmande och valfrihet för äldre.

Kampen mot HIV och aids skall fortsätta, liksom kampen mot droger.

Regeringens proposition om grundskolan föreligger nu för behandling. Gymnasieskolan reformeras. Det innebär förändringar av såväl de yrkesinriktade som de teoretiska linjerna. Alla ungdomar under 20 år skall beredas plats i gymnasieskolan.

Vuxenutbildning, arbetsmarknadsutbildning och personalutbildning skall samordnas bättre.

Ansträngningarna att uppnå ökad jämställdhet och en jämnare social sammansättning på alla utbildningsvägar kommer att intensifieras. Särskilt invandrarungdomarnas situation kommer att uppmärksammas.

Det internationella samarbetet inom forskning och utveckling blir allt viktigare. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att skapa goda förutsättningar för svenskt näringsliv och svenska forskare att delta i det internationella forskningssamarbetet.

Under den kommande valperioden skall 300 milj. kr. satsas på förnyelse och utveckling av kulturlivet. Barn och ungdomar skall ges ökade möjligheter att möta och själva utöva musik, dans, sång, litteratur, teater och andra konstnärliga verksamheter. De konstnärliga yrkesutövarnas villkor skall förbättras. Kulturlivet i hela landet skall stärkas.

Folkrörelserna, inte minst ungdomsorganisationerna och idrottsrörelsen, utför ett värdefullt arbete som skall stödjas och underlättas.

Bostadsbyggandet skall ha en sådan omfattning att behovet av bostäder kan tillgodoses. Ansträngningarna för att få fram fler bostäder till unga intensifieras. Resurser frigörs för bostadsbyggande genom begränsningar av annat byggande i överhettade regioner. Ytterligare åtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen vidtas.

Till statsråd och chef för justitiedepartementet kommer Laila Freivalds att utses.

Till statsråd och chef för bostadsdepartementet kommer Ulf Lönnqvist att utses.

Till statsråd och chef för industridepartementet kommer Ivar Nordberg att utses.

Till statsråd och chef för civildepartementet med ansvar för löner och priser, pensioner, strukturfrågor, kommuner, polis och ADB kommer Bengt K Å Johansson att utses.

Till konsultativt statsråd och biträdande finansminister kommer Odd Engström att utses.

Till konsultativt statsråd i civildepartementet med ansvar för konsumentpolitik, ungdom, folkrörelser, jämställdhet och kyrkofrågor kommer Margot Wallström att utses.

De kommande tre årens politik kommer att sätta sin prägel på utvecklingen i vårt land under nästa decennium. De närmaste åren ställs vi inför utmaningar med verkningar in i nästa århundrade.

Skiftet mellan 80- och 90-talen bör därför användas för att långsiktigt befästa och stärka det som måste vara grunden även för den framtida utvecklingen: ekonomin, sysselsättningen och välfärden.

Därmed skapar vi också handlingsutrymme för den förnyelse och de nya insatser som krävs på en rad viktiga områden: inom miljö- och energipolitiken, i den gemensamma sektorn, i arbetslivet, på skatteområdet och för att stärka vårt samarbete – ekonomiskt, socialt och kulturellt – med andra länder.

Förutsättningar för en sådan inriktning av politiken är gynnsamma:

Den internationella utvecklingen ger hopp om ytterligare steg mot fred, frihet och ökad förståelse mellan nationer och folk.

Sveriges ekonomiska läge har kraftigt förbättrats under senare år. Sysselsättningen i vårt land är hög. Välfärdssamhället vilar på en bred folkopinion.

Det finns en stark politisk vilja och uppslutning för att med kraft angripa miljöproblemen.

Vi kan på goda grunder känna optimism inför framtiden.

Men det finns också skäl att påminna om hur snabbt en gynnsam utveckling kan vändas i sin motsats. Det skedde under 70-talet, när svensk ekonomi drabbades av den svåraste krisen sedan 30-talet. De uppgifter vi har framför oss, och riskerna för snabba dramatiska förändringar, innebär att det kommer att krävas ansvar, politisk handlingskraft och förmåga till samarbete också i framtiden.

För första gången på 70 år tar nu ett nytt parti säte i riksdagen. Jag vill hälsa miljöpartiet de gröna och dess ledamöter välkomna till vad jag hoppas blir ett inspirerande riksdagsarbete.

Vi har alla ett gemensamt ansvar för att de tre kommande åren blir goda för vårt land och alla dess invånare, för miljön, för våra relationer med omvärlden och för kontakterna och samvaron oss människor emellan i vardagen, oavsett var vi har vårt ursprung.

Det är regeringens ansvar och strävan att ta till vara alla goda initiativ, att verka för breda lösningar och att föra en politik i hela folkets intresse.

4 § Ceremonin avslutades kl. 15.03.

In fidem

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Program vid öppnandet av riksmötet 1988/89 tisdagen den 4 oktober
1988 kl. 14.00

Musik under samlingen

Fanfar

Kungssången

Danslek ur Ran ..... *W. Peterson-Berger*

Riksdagen i litteraturen

Inbjudan till Bohuslän ..... *Evert Taube*

TALMANNEN

HANS MAJESTÄT KONUNGEN

Fanfar

Öppningsmusik ..... *Sven-David Sandström*

STATSMINISTERN

Tambourin ..... *J. M. Kraus*

Pulse ..... *Henry Cowell*

DU GAMLA, DU FRIA

Final ur Serenad i B-dur ..... *W. A. Mozart*

MEDVERKANDE
Svenska rikskonserter – Stockholmsmusiken
Kammarblåsarna
Slagverksensemblen Kroumata
Fanfartrumpetare
Författarinnan Kerstin Ekman